

Ўзбекистон Республикаси қишлоқ

ва сув хўжалиги вазирлиги

Андижон қишлоқ хўжалиги институти

Факультет: Агрономия

Фан: Социология

Реферат

Мавзу: Sotsiologiya fanining nazariy asoslari.

Бажарди: Пўлатов Фозилхон

Қабул қилди: Тўрабоева Яйра

Андижон 2013

Маъзй. Sotsiologiya fanining nazariy asoslari.

REJA.

1. Sotsiologiya fanining predmeti va funktsiyalari.
2. Sotsiologiyaning metodlari.
3. Sotsiologiya fanining siyosiy fanlar tizimida tutgan o'rni.

Sotsiologiya (lotincha *societas* – jamiyat va yunoncha *Logos* – ta'limot) – so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, jamiyat haqidagi fan ma'nosini anglatadi. Yaxlit tizim sifatidagi jamiyat va alohida institutlar, ijtimoiy guruhlar, jamiyat tuzilmalari va ularda yuz beradigan ijtimoiy jarayonlarni o'rganuvchi fan. Jamiyatni tushunish, anglash, unga nisbatan so'z munosabatini bildirish, insoniyatning hamma tarixi uchun xos bilgan. «Sotsiologiya» haqidagi tushuncha birinchi marotaba XIX asrning 30 - yillarida frantsuz faylasufi Ogyust Kont tomonidan ilmiy qo'llanishga kiritilgan. Uning tushunishicha sotsiologiya jamiyatga taaluqli bo'lgan hamma narsalarni o'z ichiga olgan jamiyatshunoslik bilan bir qatorda turgan.

Sotsiologiya – insoniyatning bir necha yillik tarixiy taraqqiyot davomida yaratilgan madaniyatning ajralmas tarkibiy qismidir.

XVIII asrda kishilik jamiyati, uning qonuniyatlarini o'rganuvchi mustaqil fan sifatida tarix falsafasida shakllandi. Ijtimoiy hayotning murakkablashuvchi va ilmiy bilimlarning tabaqalanishi sotsiologiyaning falsafasidan ajralib, mustaqil fanga aylanishini muqarrar qilib qo'ydi. XIX asrgacha sotsiologiya falsafaning tarkibiy bir qismi bulib keldi.

Demak, biz falsafiy bilimlar doirasidan kelib chiqib, sotsiologiya fani va uning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganamiz. Sotsiologiya XIX asr boshlaridan o'ziga xos ilmiy metodlarga ega bo'lib, falsafadan ajralib chiqish imkoniga ega bo'la boshladi.

Sotsial sistemani taraqqiyoti va faoliyat ko'rsatish qonuniyatlari haqidagi mustaqil fan sifatida XIX asr 30-yillarida ilmiy muomalaga «Sotsiolgiya» atamasi, so'zi kiritilgandan so'ng shakllandi. Jamiyat haqidagi «pozitiv fan» (haqiqiy fan) yaratishga urinish XIX asr o'rtalarida yuzaga keldi.

Sotsiologiyaning asoschisi frantsuz mutafakkiri O. Kont sotsiologiyani jamiyat haqidagi tajribaga asoslangan fan deb hisoblaydi. E. Dyurkgeym sotsiologiyaning predmetini sotsial dalillar haqidagi fan deb ataydi.

Hozirgi adabiyotlarda sotsiologiyaga quyidagicha ta'rif berilgan: Sotsiologiya - yaxlit ijtimoiy tuzum sifatida jamiyat haqidagi va uning ayrim tarkibiy elementlari (shaxslar, ijtimoiy birliklar, institutlar) orqali bu tuzumning amal qilishi va rivojlanishi to'g'risida fandır. Sotsiologiya ob'ekti jamiyat hisoblansada, sotsiologiya predmetining dastlabki bosqichi sifatida jamiyat tushunchasini ajratib ko'rsatish yetarli emas.

Sotsiologiyaning ilmiy maqomini asoslashning mohiyati uning ob'ekti va predmeti o'rtasidagi farqdan kelib chiqadi.

Ob'ektni bilish – tadqiqot ob'ekti nimaga yo'naltirilganligini, ob'ektiv voqelik sifatida unga nima qarama-qarshi turganligini anglatadi.

Har qanday voqelik, jarayon yoki ob'ektiv voqelikning munosabati turli fanlarning (fizika, ximiya, biologiya, psixologiya, iqtisodiyot, sotsiologiya va hokazolar) ob'ekti bilishi mumkin. Predmet ob'ekt kabi ob'ektiv voqelikning bir qismi yoki uning elementlari yig'indisi bilib, umumiy yoki o'ziga xos xususiyatlarga ega. Har bir fan o'z navbatida predmeti nuqtai nazaridan farq qiladi.

Ijtimoiy xususiyatlarga ega bilgan kishilararo aloqalar, o'zaro bog'liqliklar majmuasi - sotsiologiya fanining predmeti vazifasini o'taydi.

Ob'ekt va predmet hamma vaqt bir-biri bilan uzviy bog'liq biladi. Chunki, ob'ekt mohiyatni to'g'ri tushunish, ilmiy tadqiqot yo'nalishini xolis belgilay olish imkonini beradi. Demak, sotsiologiyaning ob'ekti jamiyatning boshqaruvchi tafakkur qonuniyatlari, ratsional vositalaridir.

Sotsiologiya jamiyat haqidagi umumiy fan bo'libgina qolmay, balki maxsus sohalararo fan hamdir. U boshqa fanlar o'rganmaydigan o'z ob'ektiga ega. Uning o'ziga xos sohasi sotsial reallik bo'lib, u inson va jamiyat munosabatining ijtimoiy-madaniy muayyanligidir. Shu boisdan ham jamiyatdagi ijtimoiy aloqalar, ijtimoiy hamkorliklar, ijtimoiy munosabatlar va ularning o'zaro tashkil etilish usullari sotsiologiyaning ob'ekti biladi. Insonlarning o'zaro aloqalarga, hamkorlik munosabatlariga kirishishlari orqaligina muayyan ijtimoiy xususiyatlarni namoyon etish imkoniyatlariga ega biladilar.

Sotsiologiya ijtimoiy muhitni tadqiq etganda umummilliy tushuncha va kategoriyalardan kelib chiqadi. Xususan, ob'ektiv va sub'ektiv, erkinlik va zaruriyat, borliq va ong kabi falsafiy kategoriyalardan foydalanib sotsiologik ob'ekt mohiyatni talqin etadi.

Sotsiologiya sotsial ob'ektni sotsial sub'ektlar orqali(shaxs, guruh, jamiyat, sotsial sohalar, munosabatlar, odamlarning sotsial faoliyati va tafakkur tarzi) taxlil qiladi.

Sotsiologiya turli sotsial sohalarini tadqiq etish asosida ularning o'ziga xos ijtimoiy rivojlanish tendentsiyalarini aniqlaydi. Muayyan sotsial guruhlar taxlili va tasnifi orqali u jamiyat va inson to'g'risidagi umumiy qarashlar, qonunlar va tendentsiyalarni yaratadi, rivojlanish qonuniyatlarini ochib beradi.

Sotsiologiya o'z ob'ekti doirasida sotsial hayotning turli, alohida tomonlari bilan ham shug'ullanadi va buning natijasida fanda integral sohalar vujudga keladi. Jumladan, huquq sotsiologiyasi, siyosat sotsiologiyasi, iqtisodiyot sotsiologiyasi, industrial sotsiologiyalar. Sotsiologiya bu sohalarida o'z ob'ekti inson va uning siyosiy, iqtisodiy va boshqa sohalaridagi o'rni va rivojlanishi, hayot tarzi va fikrlash uslubi kabi masalalarni hal qiladi. Sotsiologiya o'zining maxsus ob'ekti asosida yakka shaxs faoliyati konkret namoyon bilishini empirik darajada o'rganishni ham o'z ichiga oladi.

O.Kont fikricha, ob'ekt va predmet qarama-qarshiliklardan iborat. Sotsiologiya ijtimoiy hayot jarayonlarini 3 bosqichda o'rganadi:

1. Aniq- empirik
2. Xususiy (maxsus)
3. Umumiy.

SHunga muvofiq ravishda sotsiologiya empirik, maxsus va umum- sotsiologik tadqiqot jarayonlarini o'z ichiga oladi.

Sotsial degan tushuncha, sotsial aloqalar, hamda munosabatlar va ularni tashkil etish usullari, sotsiologiya bilish ob'ektining o'ziga xosligini ochib bersa, sotsial qonuniyatlar esa sotsiologiya fani predmetini aniqlash uchun boshlang'ich nuqta hisoblanadi. Sotsiologiyani predmeti: Agar fanning ob'ekti uning nimani o'rganish kerak degan savolga javob bersa, predmet esa o'sha ob'ektning qaysi jihatlarini o'rganadi? degan savolga javob beradi.

Sotsiologiya – insonlarning sotsial jamoalar va sotsial jarayonlarda tutgan o'rni, ular o'rtasidagi munosabatlarni o'rganadigan fandır.

Sotsiologiya – ayni vaqtda jamiyat va shaxsning iqtisodiy, siyosiy, mafkuraviy, ma'naviy hayotdagi faoliyati va ijtimoiy mazmunini o'rganadigan fan hamdir.

Sotsiologiya – jamiyat tuzilishini, uning elementlari va ularning yashash sharoitlarini va shu tuzumda sodir bilayotgan ijtimoiy jarayonlarni o'rganadigan fandır.

Sotsiologiya – shaxsga ijtimoiy hayot qonuniyatlari orqali ijtimoiy muhitga ko'nikma hosil qilishga (adaptatsiya) ko'maklashadigan, shular bilan bir qatorda insonlar jamiyatini rivojlantirishda sotsial tashkilot-larning insonlarga mos, eng qulay variantini topishda va uni amalga oshirishdagi jismoniy, emotsional-psixologik va ma'naviy imkoniyat-larini ishga soladi.

Sotsiologiyani vazifasi jamiyat taraqqiyotini taminlaydigan eng qulay variantlarini, ijtimoiy-madaniy modellarini topishdan iboratdir. Bular jamiyat va insonning o'z-o'zini takomillashtirishga qaratilgan qonuniyatlardir. Sotsiologiyani vazifasi murakkab sotsial dunyoni tashkil etuvchi o'zaro birikuvchi va Harakat qiluvchi tuzilma va mexanizmlar mohiyatini aniqlashdan hamda ularning rivojlanish tendentsiyalarini belgilashdan iboratdir. Bugungi kunda sotsiologiya predmetining mazmun doirasidan:

1. Falsafiy germenetika – yangicha tus berilayotgan naturalizmdan foydalanib, ularni yangicha talqin qilish (tendentsiyasi) hamda,
2. Gumanistik oqimni rivojlantirish tendentsiyasi tobora zalvarroq mavqe kasb eta boshladi. SHunday qilib, sotsiologiya tarixiy aniq ijtimoiy tizimlar amal qilishining sotsial umumiy qonun va qonuniyatlari haqidagi, ushbu qonun va qonuniyatlarning shaxslar, ijtimoiy guruhlar, birliklar, sinflar, xalqlar faoliyatida nomoyon bilishi va ta'sir ko'rsatish dastagi haqidagi fandır.

Sotsiologiya uchun sotsial degan tushuncha asosiy hisoblanadi «Cotsial» tushunchasi birinchi marta Karl Marks tomonidan foydalanilgan. Ular odamlarning bir-biriga bilgan munosabati, hayot tarzi sharoitlari va dalillarini va insonning jamiyatda tutgan roli va holatini taxlil etganlarida «Sotsial» munosabatlar tushunchasini qo'llagan.

Sotsial u yoki bu xususiyatning va sotsial munosabatlarning o'ziga xos yig'indisidir. Har qanday sotsial munosabatlar tizimi (iqtisodiy, siyosiy va boshqa) odamlarning bir-biriga va jamiyatga bo'lgan munosabatiga taalluqli. Sotsial degan tushunchaning o'ziga xosligini harakterlovchi quyidagi asosiy jihatlarini ajratib ko'rsatish mumkin. Birinchidan, bu xususiyat turli guruh, individlar uchun taalluqli va ular tomonidan sotsial munosabatlarning u yoki bu xususiyatini integratsiyalash natijasi hisoblanadi.

Ikkinchidan, hozirgi sotsial munosabatlar (iqtisodiy, siyosiy va boshqa) bilan bog'langan individlarning va ularning guruhlarida o'rtasidagi turli munosabatlarning mazmuni va harakterini anglatadi.

Uchinchidan, sotsial jihat turli individ va guruh individlarining bir-biriga, jamiyatdagi tutgan o'rniga, ijtimoiy hayot voqelik va jarayonlariga munosabatida nomoyon biladi.

To'rtinchidan, individlar o'rtasidagi aloqa va o'zaro ta'sirning nomoyon bilishi birgalikdagi faoliyat natijasi demakdir.

Sotsiologiya ijtimoiy hayotni u yoki bu formada va sohada o'rganar ekan, u avvalo sotsial voqelik haqidagi bilimlarni shakllantirish, sotsial rivojlanish jarayonlarini tasvirlash, tushuntirish, sotsiologiyaning asosiy metodologiyasini va sotsiologik tadqiqot metodlarini ishlab chiqish kabi ilmiy muammolarni hal etadi.

Sotsiologiyaning jamiyat hayoti bilan xilma-xil aloqasi, uning ijtimoiy burchi birinchi navbatda u bajarayotgan funktsiyalar bilan aniqlanadi. Har qanday fanlar kabi sotsiologiyaning eng asosiy funktsiyalaridan biri nazariya va amaliyotning birligidir.

Sotsiologik tadqiqotlarning ko'pchilik qismi amaliy muammolarni hal etishga yo'naltirilgan. Sotsiologiyaning amaliy yo'naltirilganligi shunda nomoyon bo'ladi-ki, u ijtimoiy jarayonlarning rivojlanish mayllari haqidagi ilmiy asoslangan ma'lumotni ishlab chiqishga qodir. Mana shunda sotsiologiyaning oldindan aytib berish funktsiyasi nomoyon bo'ladi.

Jamiyat hayotida sotsiologik tadqiqotlardan ijtimoiy hayotning turli sohalarini rivojlantirishni rejalashtirishda foydalanish katta ahamiyatga ega. Sotsial rejalashtirish ijtimoiy tizim qanday bilishidan qat'iy nazar hamma mamlakatlarda rivojlangan.

Sotsiologiya mafkuraviy funktsiyani ham bajaradi.

U birinchidan, tabiiy-tarixiy jarayonlarni anglash, jamiyat taraqqiyotining yaqin oradagi maqsadlarini va istiqbollarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Ikkinchidan, ilmiy va mafkuraviy munozarani boshqa qarashlar tizimi orqali olib borish.

Uchinchidan, aholi o'rtasida ilmiy va milliy mafkurani tarqatish.

To'rtinchidan, malakali mutaxassislarni tayyorlash, ular tomonidan ilmiy mafkurani har tomonlama o'zlashtirish. Sotsiologiya odamlar o'rtasida munosabatlarni shakllantirishga, uyg'un hissiyotlarni ijtimoiy munosabatlarga xizmat qildirib yaxshilashga ham yordam berishi mumkin.

SHu tufayli sotsiologiya insonparvarlik funktsiyasini ham bajaradi.

Sotsiologiyaning metodlari: Sotsiologiya fanining murakkab vazifalarini nazariy hal etishga xizmat qiladigan o'ziga xos metodlari ham mavjud bilib, ularni quyidagicha tasniflash mumkin.

1. Qiyoslash va taqqoslash metodi.

2. Nazariy metod (fikrlash, abstraktlikdan konkretlik sari o'tish).

3. Induktiv va deduktiv metod.

4. Izohlash metodi.

5. Prognozlash metodi (ijtimoiy to'qnashuvlarning oldini olish).

6. Integratsiya, umumlashtirish metodi.

Sotsiologiyaning konkret tadqiqotlar o'tkazishda qo'llanadigan empirik-amaliy metodlari ham bor. Ular quyidagilardan iborat:

1. Eksperiment metodi.
2. Kuzatish metodi.
3. Hujjatlar asosida o'rganish metodi.
4. So'rov metodi.
5. Empirik-sotsiologik metod (so'rov, anketa, matematik model).
6. Matematik metod.
7. Statistik umumlashtirish metodi.
8. Umummantiqiy metod (analiz, sintez, abstraktlash, umumiylik va hokazo).

Sotsiologiya fanida quyidagi metodologik masalalariga ham jiddiy e'tibor beriladi:

1. Funktsional metodologiya (jamiyatdagi hodisalarning ahamiyatini aniqlashga intiladi) 2. Fenomenologik metodologiya (jamiyat a'zolarining mavqei).

3. Tasniflash metodologiyasi (bu qo'llanishiga ko'ra klassifikatsiya, guruhlash, taqqoslash, turlash, sistemalashtirish kiradi). SHuningdek sotsiologiya fani muayyan ijtimoiy munosabatlarni tadqiq etish asnosida umumiy, maxsus hamda empirik metodologiya tamoyillariga ham tayanib ish tutadi.

Sotsiologiya ob'ektini turlicha tushunish natijasida metodologiyaning 3 asosiy turi shakllangan:

1. Tushuntiruvchi (umumiy qonuniyatlarning, ob'ekt xislatini belgilaydi, aloqa, munosabat o'rnatishni nazarda tutadi).
2. Ta'riflovchi (ya'ni, tavsiflash, klassifikatsiyalash, guruhlash, taqqoslash, turlash, sistemalashtirish).
3. Tushunuvchi (ya'ni, inson faoliyatini o'rganishda tabiiy hamda ijtimoiy fanlar qonuniyatlaridan uyg'unlashtirib foydalanishni taqozo etuvchi) metodologiya.

Sotsial qonunlar va odamlarning sotsial faoliyati.

Qonun deganda, odatda, aniq vaziyatda umumiy, zaruriy va takrorlanishga xos bilgan jiddiy aloqa yoki munosabatlar tushuniladi.

Sotsial qonuniyat – sotsial voqelik va jarayonlarning jiddiy zaruriy aloqasini aks ettiradi.

Sotsial qonunlar munosabatlarni aks ettiradi. Bu xalqlar, millatlar, sinflar, sotsial-kasbkorlik guruhlari, shahar va qishloq, shuningdek, jamiyat va oila, jamiyat bilan shaxs o'rtasidagi munosabatlarni belgilaydi. Sotsial qonunlarga asoslangan holda odamlar, o'z hayotiy faoliyatlari uchun zaruriy bilgan sharoit ta'siri ostida uni qo'llaydilar.

Tabiat qonunlari kabi sotsial qonunlar voqealarning tabiiy harakati davomida paydo biladi. Ular ko'pchilik individlarning ijtimoiy vaziyatda va ob'ektiv aloqalarda maqsadga muvofiq ta'sir ko'rsatishi natijasi hisoblanadi, ya'ni odamlar yashaydilar, moddiy va ma'naviy ne'matlarni yaratishda qatnashadilar. Mahsulotni ayirboshlaydilar, taqsimlaydilar va iste'mol qiladilar, bolalarni dunyoga keltiradilar va tarbiyalaydilar, ularning irodasi va ongi bilan bog'liq bilmagan holda qonuniy voqealar zanjiri yuzaga keladi.

Sotsial qonun va qonuniyatlarni tadqiq etish, demak sotsial soha turli elementlari o'rtasidagi zaruriy aloqalarni o'rnatishdir.

Sotsiologik qonunlar sotsial sistemaning turli bosqichlarida namoyon biluvchi turli xil sotsial birliklar, tashkilotlar va institutlarga birlashgan odamlar o'rtasidagi mavjud o'ziga xos, muhim takrorlanib turuvchi aloqalaridir.

Sotsiologik qonunlar 2 turga bilinadi: umumiy va xususiy qonunlar.

1. Umumiy sotsiologik qonunlar:

a) barcha sotsial sistemalarning rivojlanishi davomida amal qiladi.

b) sotsial tizimlarning sotsial muhitda amal qiluvchi boshqa qonunlarining mohiyatini aniqlab berib, fundamental asoslarini aks ettiradi.

Sotsial munosabatlarning ishlab chiqarish usullariga tobeligini ifodalovchisi ham umumsotsiologik qonunlardir.

Sotsial munosabatlarning ishlab chiqarish iqtisodiy munosabatlariga nisbatan faol roli ham muhim sotsial qonuniyatdir. Masalan, sotsial birliklarda odamlar munosabatlarining yaxlitlanishi, jamoada shunga mos muhitning yaratilishi ishlab chiqarish rivojiga, umumiy holda jamiyatga ham bevosita ta'sir qiladi.

Ehtiyoj va qiziqishlarning sotsial shartlanganligi ham umum- sotsiologik qonuniyatga kiradi.

SHaxs shakllanishi sotsial mohiyatining rolini ham umumsotsiologik qonunlar orqali o'rganiladi.

Umumiy qonunlar hamma ijtimoiy tizimlarda amal qiladi. Masalan, qiymat qonuni va tovar pul munosabatlari. O'ziga xos qonunlarning amal qilishi bitta yoki bir nechta sotsial tizimlar bilan cheklangan, masalan, bir jamiyat turidan ikkinchisiga o'tish).

2. Xususiy (maxsus) qonunlar. Sotsial tizimning alohida tuzilish sohalarida amal qiladi. Masalan, sotsial birliklar o'ziga xos hayot va faoliyat tarziga ega: sinfiy, milliy, oilaviy-kundalik va boshqalar.

Sotsial rivojlanish qonunlari ob'ektiv bo'lib inson ongi, irodasiga bog'liq bilmagan holda amal qiladi. Lekin ijtimoiy hayotda hech narsa insonsiz amal qilmaydi. SHuning uchun sotsial qonunlar inson faoliyati qonunlaridir, ularning xatti-harakatlari mexanizmi esa - omma va insonlarning, sotsial sub'ektlarning determinatsion mexanizmidir.

Bu jihatdan qaraganda sotsiologiyaning umumiy qonuniyatlari: ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy sohalarida amal qiladi.

Qonunlarni ularning namoyon bo'lishiga qarab dinamikaga oid (jo'shqin) va statikaga (turg'un) oid deb ajratib o'rganish mumkin.

Dinamikaga oid qonunlar ijtimoiy o'zgarishlarning omillari va formalari, yo'nalishlarini belgilaydi hamda aniq vaziyatda voqealarning davomiyligini anglatadi.

Statikaga doir qonunlar dinamik qonunlardan farq qilib, ijtimoiy voqelik bog'lanishini qat'iy belgilamasdan o'zgarishlarning yo'nalishini aks ettiradi.

Sotsiologik tadqiqot amaliyotida guruhlariga bilish katta ahamiyatga ega bilib, uning yordamida sotsiologik qonunlar aloqa formalariga qarab ajratiladi.

Sotsial qonunlar umumiylik darajasi nuqtai nazaridan farq qiladi. Sotsial sohani yaxlit holda rivojlantirishni harakterlovchi qonunlar mavjud. Bu qonunlar sotsial sohaning alohida bilaklarining rivojlanishini belgilaydi (sinflar, guruhlar, millatlar). Sotsial qonunlarning beshta kategoriyasini ajratib ko'rsatish mumkin.

Birinchi, o'zgarmas harakter kasb etuvchi, yoki unga bog'liq bo'lgan qonunlar. Bu qonunga binoan «A» voqelik mavjud bilsa u holda, albatta «B» voqelik ham bo'lishi shart.

Ikkinchi, rivojlanish tendentsiyasini aks ettiruvchi qonunlar. Unda ijtimoiy ob'ektning tuzilish dinamikasi bir turdagi o'zaro munosabatlardan ikkinchisiga o'tishi bilan bog'liq.

Uchinchi, sotsial voqelik o'rtasidagi funktsiyaga oid bog'langanlikni qaror toptiruvchi qonunlar. Bu qonunlar u yoki bu ijtimoiy tizimni barqaror holatda saqlab turishlikni ta'minlaydi.

To'rtinchi, sotsial voqelik o'rtasidagi sababiy bog'lanishni aks ettiruvchi qonunlar. Masalan, sotsial integratsiyaning eng muhim va zaruriy sharti bu ijtimoiy va shaxsiy manfaatlarni oqilona birga qo'shib olib borish hisoblanadi.

Beshinchi, sotsial voqelik o'rtasidagi aloqalarni o'rnatish mumkinligini anglatuvchi qonunlar. Sotsial qonunlar odamlar aniq faoliyati davomida ro'yobga chiqariladi

Sotsiologiya fanining siyosiy fanlar tizimida tutgan o'rni.

Ijtimoiy va gumanitar fanlar tizimida sotsiologiya alohida o'rinni egallaydi. Bu bir nechta holatlar bilan belgilanadi:

1. U jamiyat haqidagi, uning hodisalari va jarayonlari haqidagi fan hisoblanadi.
2. U o'z ichiga umumiy sotsiologik nazariyalarni yoki hamma ijtimoiy-gumanitar fanlarning nazariya va metodologiyasi hisoblangan jamiyat nazariyasini oladi.
3. U jamiyat va inson hayotiy faoliyatining turli tomonlarini o'rganuvchi ijtimoiy-gumanitar va sotsial sohani o'z ichiga oladi. Ya'ni, sotsiologiya - hayotning u yoki bu sohasini tadqiq etuvchi qonuniyatlarni taxlil etadi.
4. Inson va uning faoliyati, texnik va uslubiy jihatdan ishlab chiqilgan sotsiologik tadqiqotlar, gumanitar va ijtimoiy fanlar tomonidan zaruriy jihatdan o'rganiladi va hisobga olinadi.

Falsafa, iqtisodiyot, tarix, siyosatshunoslik, psixologiya fanlari sotsiologiyaning shakllanishiga samarali ta'sir ko'rsatadi.

Sotsiologiyaning falsafa bilan uzviy aloqasi shunda ko'rinadi-ki, umumsotsiologik nazariyalar va amaliy sotsiologik tadqiqotlar ma'lum metodologik asosga tayanadilar. SHunday asosni esa falsafa fani yaratadi. Sotsiologiya falsafaga nisbatan mustaqillikni shunga asoslanib e'lon qiladi-ki, u o'z oldiga ijtimoiy muammolarni, voqelikni ilmiy, anglash usuli asosida hal etish vazifasini qo'yadi.

Sotsiologiya statistika fani bilan ham mustahkam aloqada rivojlanadi. Bu ikki fanning o'zaro aloqalari shu qadar yaqinki, sotsiologiyaning rivojlanishini statistik yondashuvlarsiz tasavvur qilish qiyin. Sotsiologiya shuningdek, iqtisodiy nazariya, boshqaruv nazariyasi, tarix, pedagogika, huquqshunoslik, siyosatshunoslik kabi fanlar bilan ham mustahkam aloqada rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1. Karimov I.A. O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li. -T.: «O'zbekiston», 1992.
2. Karimov I.A. O'zbekistonning siyosiy ijtimoiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari. - T.: «O'zbekiston», 1995.
3. Karimov I.A. O'zbekiston XXI - asr bo'sag'asida: xavsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari.- T.: «O'zbekiston», 1997.
4. Karimov I.A. "YUksak ma'niviyat yengilmas kuch" Toshkent."Ma'naviyat" nashri 2008
5. Karimov I.A. "O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida" Tshkent "O'zbekiston"2011
6. Lavriyenko V.N., Nartov N.A. Osnovo' sotsiologicheskix znaniy. VUZ. (Sotsiologiya) – M.:1995
7. Biryukova A.O. O predmete sotsiologii kak obhey nauki ob obhestve. Sotsiologicheskiye issledovaniya. 1991 №5.
8. Sotsiologiya. M.: 1990.
9. Radugin A.A., Radugin K.A. Sotsiologiya. 1995.
10. Aliqoriyev I.S. Umumiy sotsiologiya. Toshkent: ToshDU, 1999.
11. Begmatov A. Sotsiologiyaga kirish. Andijon, 1995.
12. YUnusov K. Sotsiologiya. O'quv qo'llanmasi. Andijon, 1997.
13. Sotsiologiya. Lug'at ma'lumotnoma. M.: 1995.
14. Xolbekov A., Idivov U. Sotsiologiya. Izohli lug'at – ma'lumotnoma. T.: Abu Ali ibn Sino nom.tib.nashr., 1999.
15. Nosirxjaev S.H., Bekmurodov M., Sultonov T., Nosirxjaeva H. Sotsologiya asoslari. Ma'ruzalar matni. T.: Nizomiy nom. ToshDPU, 2000.
16. Sotsologiya. Ma'ruzalar matni. T.: O'AJBNT, 2000.
17. Abdurahmonov F.R., Saidxodjaev X.B. Sotsologiya. Ma'ruzalar kursi. T.: O'zRIIV akademiyasi, 2000.
18. Mullajonova M.M., Bahodirov O., Hoshimov T. Sotsologiya. Ma'ruzalar matnlari. T.: ToshDIU, 2000.
19. Kandaurov V.I., Stradanchekov A.S. Sotsologiya. Kurs lektsii. M.: infra-m, 2001.